

Punkte

Eksamihinne

Aastahinne

PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM

EESTI KEEL JA KIRJANDUS

4. JUUNI 2007

Kool: _____

Maakond/linn: _____

Õpilase ees- ja perekonnanimi: _____

Isikukood | _____ |

(Täidab õpetaja)

MEELESPEA

1. Mõtle rahulikult, aega on 3 tundi (180 minutit).
2. Töö kirjutamist alusta tiitellehe täitmisega.
3. Eksamitöö ülesannete lahendamise järjekord vali ise.
4. Enne vastamist loe tähelepanelikult tööjuhendeid.
5. Kirjuta vastused selleks ette nähtud kohtadele.
6. Eksamitöö kirjuta sinise või musta tindi või pastaga.
7. Kirjuta vastused loetavalt ja üheselt mõistetavalt.
8. Paranduste tegemisel ei ole lubatud vastust üle kirjutada ega kasutada korrektoripliitsit või -linti.

1. osa. LUGEMINE

Esimene osa koosneb kahest ülesandest, mille eest kokku on võimalik saada 30 punkti.

Ülesannete lahendamiseks on aega 50 minutit.

1.1. ülesanne

Loe tekst läbi ning lahenda selle põhjal ülesanded, valikvastustega ülesannetes tõmba õigele vastusele joon alla (20 punkti).

August Mälk
Õitsev meri
4. peatükk

Maailmamered on avarad ja asju juhtub mõnesuguseid. Kuid nii siin rannas kui maailmameredel jagavad meremehed need kahte liiki: kas lõpeb hästi või – halvasti.

Hannese esimene mehepõlve paadisõit lõppes hästi. Elud olid alles ja paatki õngitseti kätte. Ei jäänud sellest midagi peale paari pilkesõna. Ja kui hiljem suve poole noorsugu tegi lõbusõite, siis pakuti roolipuud Hanneselegi, öeldes:

„Sa oskad ju sõita – mast allapoole!“

„Mis sest kõnelda,“ arvas asja kohta isa. „Ega ta kahjuks tule! Näe, paadijuhidki ei tunne seda viimast nõksu! Teinekord kardad üleliia ... Aga kui oled just tundnud, et vaat, niipalju võib anda purje ja nüüd paat keerab oma kõhu taeva poole – siis oskad sõita teinekord just surma veert mööda! Ega see pole pahasti, Hannes! Hoia aga see tarkus käe sees! Eks sa ole seda piiri nüüd tundnud, mida paat kannab ja mida mitte. Noorelt nägid – noorelt said targaks. Eks sul ole aega nüüd sõita ümber purjetamatagi. Nüüd sa oskad ...“

„Või õnnetus hüüab tules,“ arvas ema, kuid isa arvas, et küllap see hüüab, kui aga peopesas ja ihus seda tundmist.

„Ainult see on ses paha,“ lisas veel, „et läksid tühja sõitma. Tüdrukulipatsitega ... Oleks veel, et õngedega või midagi! Vaat seda meri ei salli, et ta seljas muidu lusti kihutatakse. Kui nüüd, poeg, oleksid jäänud vette, oleksid läinud üsna muidu – asja ees, teist taga! Merel mere asi, sadamas naised, nii on see kord ning seadus. Seepärast – kui tahad selle Suureõue kiitsakaga rahmeldada – vea teist kindlat maad mööda. Mis sa tühja-paljaga merd narrid!“

„Sul on ka jutud,“ keelas ema, kuid isa kinnitas:

„Kui ma küll oma suu kinni hoian, või seepärast maailm pöörab teise külje. Ikka parem kõik selgesti välja öelda kui salamahti südames haududa. Ning seepärast ma ütlen Hannesele ka oma sõnad.“

Hannesele polnud isa sõnarohke seletus sugugi lõbus. Isa nagu kiuste vedas jutu ikka sinnapoole, nagu oleks see kõik juhtunud seepärast, et Hannes tahtis uhkustada Niida ees. Kui see oligi seepärast, see ei sündinud nüüd ometigi kuulda ega seda tunnistada – ei endalegi, veel vähem teistele. Aga kord ta tahaks küll veel viia samad tüdrukud merele, otse tormisele ja jälle Suureõue paadiga. Ta tahaks nüüd hoida peos rooli, nagu hoitakse oinast sarvist. Ta tahaks õieti tunda, missugusel pilgul see nooljas paat veel kalduks tuule survele sedavõrd, et rüüpaks end vett täis ja ta ei saaks enam tühjendada purje tuulest? Ja seda vastas isalegi, öeldes, et mis läinud pahasti, see tuleb teha uuesti!

„Jah, uuesti, kuid asja pärast. Küllap saad veel elupäevil merd näha ja sülitada maadelda. Ei maksa ise toppida end ta kätte. Küll meri ise näitab, kui õige aeg.“

Polnud kaua oodata, kui saabus tõsine katsetund.

Tuli kalarikas sügis. Isa korraldas äärejala mõrdu. Klaus oli igal ööl väljas räimemeres. Lisaks muule tulid tursad ikka lähemale ja lähemale, ning kui neid enne oli saadud kahekümne meetri veest,

2.4. ülesanne

Kirjuta lühendid sõnadega. Pööra tähelepanu nende kokku- ja lahkukirjutamisele ning kasuta suurt ja väikest algustähte õigesti. Ülesande lahendamiseks on aega 10 minutit (6 punkti).

- Riigikogu liikmetega on kõige lihtsam suhelda **e-posti** teel.
- Vana-Roomas tähistati vabariiklikku ühiskonnakorraldust sõnadega *res publica* (**ld k** 'avalikud asjad').
- Juba antiikajal rajasid roomlased esimese **nn** maksuparadiisi – maksuvaba sadama Delosel.
- Maaailmas on **ÜRO** hinnangul umbes 40 miljonit immuunpuudulikkuse nakkusega inimest.
- Avalik-õigusliku meedia mõte on selles, et säilitada mittekommertslik, **st** reklaamist vaba televisioon.
- Eesti on kuulsust kogunud **IT-alase** tegevusega, mille näiteks on Interneti-panganduse lai levik.

	Punktid
1. e-post – _____	1 p 51
2. ld k – _____	52
3. nn – _____	53
4. ÜRO – _____	54
5. st – _____	55
6. IT-alane – _____	56
2.4. ül eest punkte kokku: _____	

2.5. ülesanne

Tõmba vale variant selgelt maha. Väldi sodimist. Ülesande lahendamiseks on aega 5 minutit (5 punkti).

	Punktid
1. Talli(n, nn)lased sõidavad tööle ja kooli, kasutades ühiskondli(k, kk)u transporti.	0,5 p 57 58
2. Kütteprobleeme on mõistlik lahendada komplek(s, ss)elt.	59
3. Ettevõtli(k, kk)us lubas tal hoida seni võetud kur(s, ss)i.	60 61
4. Lõunaks pakuti õpilastele bor(š, šš)i.	62
5. Mootorrattad tiirlesid ringteel nagu karu(s, ss)ellil.	63
6. Viljasaa(k, kk)i hävis ebasoo(d, t)sate ilmastikuolude tõttu.	64 65
7. Eurooplased hoolivad väga puhtast kes(k, kk)onnast.	66
2.5. ül eest punkte kokku: _____	

2.6. ülesanne

Täienda vanasõnu sinna sobivate antonüümidega nii, et tekiks terviklik vanasõna. Kirjuta igasse lünka vaid üks sõna. Ära unusta sõnade õigekirja. Ülesande lahendamiseks on aega 10 minutit (5 punkti).

	Punktid
1. Silmad olgu ikka ees ja _____ .	1 p 67
2. Kuidas lükkad, nõnda läheb, kuidas _____ , nõnda tuleb.	68
3. Kuidas külv, nõnda _____ .	69
4. Hommikul kiida aset, _____ kiida ilma.	70
5. Kanadega magama, _____ üles.	71
2.6. ül eest punkte kokku: _____	
2. osa eest punkte kokku: _____	

2.2. ülesanne

Kirjuta jämetrükis sõnad joontele kokku või lahku. Kus on vaja, kasuta sidekriipsu. Ära tee vigu sõnade ümberkirjutamisel. Ülesande lahendamiseks on aega 10 minutit (8 punkti).

- (1) Päev päevalt tekkis vana kase lehtedesse ikka rohkem kuldseid toone. Mustjad
(2) vahu harjadega lained voogasid randa. Tuul kobistas kalurimajade (3) akna luukidega.
(4) Hallikas roheliste silmadega vana kalur istus (5) laua taga. Vägisi kippus tema mõte
(6) minevikku jäänud (7) noorus aega, mil ta oli (8) kahe kümne aastane (9) poiss mees
ning purjetas (10) Atlandi ookeanil, (11) Vahe merel ja (12) Põhja Jäämerel. Talle meenusid
(13) Atlandi tagused (14) vaatamis väärsused ning täherikkad ööd, mil ei saanud sõba silmale.
Kogu oma jõudu (15) kokku võttes katsus vana kalur end (16) üles upitada, et heita koikusse puhkama.

		Punktid	
1. _____	9. _____	29	30
2. _____	10. _____	31	32
3. _____	11. _____	33	34
4. _____	12. _____	35	36
5. _____	13. _____	37	38
6. _____	14. _____	39	40
7. _____	15. _____	41	42
8. _____	16. _____	43	44

2.2. ül eest punkte kokku:

2.3. ülesanne

Vali õige pöörd sõnavorm ning kirjuta see lünka. Ära tee vigu sõnade ümberkirjutamisel. Ülesande lahendamiseks on aega 5 minutit (6 punkti).

	Punktid
1. Ma tahan meeleldi teiega koos _____ . (töötada/töödata)	45
2. Hüüdjale _____ kiiresti appi. (joosti/jooksti)	46
3. Te olete mind juba kaua _____ . (veendnud/veennud)	47
4. Lugesin raamatut „Kellele _____ hingekella“. (löödakse/lüüakse)	48
5. Mulle ei meeldi, kui minu tegemistesse _____ . (sekutakse/sekkutakse)	49
6. Väikestel lastel on kombeks vanemaid _____ . (tüüdata/tüütada)	50

2.3. ül eest punkte kokku:

võis neid nüüd paarisaja õnnega saada madalkuivadestki mehe seljakoorma. Kuna tursapüügiks polnud anda täismehi, jäi see püük vanade rannapopside, poisikeste ja naiste hooleks. Mitmed pereemad istusid siis õhtul ja hommikul tursapaadis. Mitmed üsna noorukesed paindusid kui pajuvitsad ümber raskete aerude.

Kolme mehe püügiliigid seati mehi valimata kokku, sest kala ei oota meres, kuni räimesaak lõppenud ja täismehed vabanevad hooajapüügist. Valiti vaid niipalju, et iga tursapaadi juht oleks merega harjunud inimene, sest õngedele räimesöötasid lõikama ja aerusikutajaks kõlbas igaüks. Tursapüük ei nõudnud ju seesuguseid meretarkusi ega kalakavalusi kui kilu- või räimepüügi paikade otsimine; ei ka seesugust sõudejõudu nagu kümne kilomeetri taha minev neljaaeruline.

Hannes oli kolmandaks meheks Saadu vanas paadis, mida seitsmekümnene tudisev omanik ise kutsus lestalaevaks, sest oli oma eluea sõudnud mööda mereliivu ja otsinud oma õnne lestanoodaga. Ta käed olid kooldunud kõveraks noodaköie kiskumisest. Ta pidi kiskuma teise käega lahti oma parema käe sõrmed, kui tahtis haarata aerutüve. Ja sõudmise lõpul pidi jällegi noppima ükshaaval oma sõrmed valla, sest neis polnud enam palju elu. Ka ei näidanud ta silmad enam palju. Kuid et inimene tahab süüa kuni elulõpuni ja õige randlane jääb oma ametisse surmalaupäevani – nii oli Saadu Aadu oma paadiga iga päev väljas.

Kui oli hea purjetuul, pääsesid nad hästi üles kuivadele ja lasksid oma tuhat põhjaõnge kivisepõhjalisse vette, mida nii armastavad sügisesed tõmmud suurmere tursad. Õngede vettelaskmine nõudis tuulise ilmaga mõningat vaeva, sest kui Hannes oli kohal aerudel, siis polnud palju abi kolmandast paadilisest – allaleerilisest, kõhnakesest ja jõetust Piskumaa Aleksist. Hommikul oli aga poiss väle õnge otsas ratsutavate turskade haaramises ja uimastamises ja nii edenes püük ebauhtlase kolmiku käes. Vana vabises roolipuul; noor vahtis õngi ja kuivakivisid; Hannes aga kiskus sõuda ja vana paat kuulas kerges lainetuses hästi ta sõna. /---/

1. Miks võib väita, et Hannese paadisõidul oli õnnelik lõpp? Nimeta kaks põhjust. Punktid
2p

(1) _____
(2) _____

2. Miks pilgati Hannest pärast esimest paadisõitu? 1p

3. Millise kogemuse võrra sai Hannes isa arvates esimesel paadisõidul rikkamaks? 2p

4. Mis pahandas isa Hannese esimese paadisõidu juures? 2p

5. Mis oli selle tüdruku nimi, kellesse Hannes oli kiindunud? 1p

RIIKLIK EKSAAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM EESTI KEEL JA KIRJANDUS 2007

6. Miks Hannese esimene paadisõit ebaõnnestus? Punktid
2 p

7. Nimeta kaks põhjust, miks tursapüük usaldati poisikeste ja naiste hoolde. 2 p

(1) _____

(2) _____

8. Nimeta kaks põhjust, miks 70-aastane Saadu Aadu ikka veel merel käis. 2 p

(1) _____

(2) _____

9. Nimeta neli kalaliiki, mida randlased tavaliselt püüdsid. 2 p

10. Mis žanriga on selle teksti puhul tegemist? Tõmba õigele vastusele joon alla. 1 p

Selle teksti puhul on tegemist

novelli,

romaani,

draamaga.

11. Mis kirjandusvooluga on selle teksti puhul tegemist? Tõmba õigele vastusele joon alla. Selle teksti puhul on tegemist 1 p

romantismi,

realismi,

naturalismiga.

12. Kirjuta iga lause järele, kas tegu on isikustamise, vanasõna, võrdluse või kõnekäänuga. 1 p

Sõudjad paindusid kui pajuvitsad ümber rasketes aerudes. _____

Mis läinud pahasti, see tuleb teha uuesti. _____ 1 p

1.1. ül eest punkte kokku:	
----------------------------	--

RIIKLIK EKSAAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM EESTI KEEL JA KIRJANDUS 2007

Sisu	Õigekiri	Sõnavara ja stiil	Ülesehitus	2.1. ül eest punkte kokku:
25	26	27	28	

Kui ma õigesti mäletan, siis 1949. aastal siia draamatruppi enam ei lastudki. Näitlejad saadeti, vaat, sinna kõrvale, sellesse rohelist majja, draamateatrisse. Nii sai minust puhtalt ooperi- ja balletiteater. Ma mõtlesin endamisi, et äkki nii ongi hea. Ruumi rohkem.

Tõnu Tepandi: Mis aegadel oled sa ennast kõige paremini tundnud?

Alguses, kui ehitati, 1913 oli väga tore. Siis, kui ma uue pöördlava sain – 1928. Siis 30. aastatel, kui siin palju rahvast teatris käis ning väga uhke draama-, ooperi- ja tantsutrupp oli. Ja siis, kui mind pärast purukstampimist 1944 uuesti terveks ehitama hakati.

Ja nüüd on ka täitsa hea olla. Mind on viimasel paaril aastal kõvasti vuntsitud ja minu vana skeletti kõvasti remonditud. Sest see 1940. aastate ehitus käis ju tulistjalu. Viimase ajani oli mul seinte hõrenemine, mis nüüd kõik korda tehti. Ja nüüd ehitati mulle kupli alla, otse pähe, uus saal. Kammersaal, tead ju küll. Ei kurda, iga aastaga läheb paremaks.

Estonia teatri ajaloost

- 1871 – esimene näitemäng „Vallelik, kes tött rägib“
- 1906 – esimene dirigent Otto Hermann
- 1907 – esimene operett, Hervé „Mamzelle Nitouche“
- 1908 – esimene ooper, Kreutzeri „Öömaja Granadas“
- 1911 – esimene eesti operett, Wirkhausi „Jaaniöö“
- 1913 – 24. august esimene tööpäev uues Estonia teatri- ja kontserdimajas
- 1919 – 23. aprillil kogunes Estonia kontserdisaalis Eesti esimene parlament – Eesti Vabariigi Asutav Kogu
- 1922 – esimene täispikk ballett, Delibes'i „Coppelia“
- 1928 – esimene rahvuslik ooper, Aava „Vikerlased“
- 1944 – esimene rahvuslik ballett, Tubina „Kratt“
- 1963 – esimene muusikal, Loewe'i „Minu veetlev leedi“

Otto Hermann

Muud huvitavat

- ☼ Kõige vanem säilinud kostüüm pärineb 1945. aasta lavastusest „Kolm musketäri“.
- ☼ Vanim säilinud afišš (pildil) on teatri avaõhtust 1906, mil Estonia nimetati kutseliseks teatriks.
- ☼ Etendustes on kaasa teinud hobused, eesel, koer, kanaarilinnud, kukk ja kanad.
- ☼ Teatrirahvas ja publik joob kuus ära ligi 80 kilo kohvi.
- ☼ Teatrisaalis on 700 istekohta.

Staažikamad estoonlased

Kunstnik Eldor Renter (aastast 1951), lavastaja Arne Mikk (1952), laulja Tiit Tralla (1955), inspitsient Väino Aren (1957), flötist Sigrid Orusaar (1962)

(Postimees, 16. september 2006. Teksti on ülesandeks kohandatud.)

Populaarsemad lavastused

Ooperid:

- „Boheem“, „Carmen“,
- „Jevgeni Onegin“ ja
- „Pajatsid“ (lavastatud 9 korda)

Balletid:

- „Giselle“ (9),
- „Romeo ja Julia“ (8) ja
- „Luikede järv“ (6)

Operetid:

- „Lõbus lesk“ (8),
- „Silva“ (6) ja
- „Nahkhiir“ (6)

12 muusikajuhti ja peadirigenti

- ☼ Otto Hermann 1906–1908
- ☼ Adalbert Wirkhaus 1908–1912
- ☼ Raimund Kull 1912–1920, 1921–1942
- ☼ Juhan Aavik 1925–1933
- ☼ Verner Nerep 1942–1944
- ☼ Priit Nigula 1944–1951
- ☼ Kirill Raudsepp 1951–1963
- ☼ Neeme Järvi 1963–1975
- ☼ Eri Klas 1975–1994
- ☼ Paul Mägi 1995–2002
- ☼ Jüri Alpernt 2002–2004
- ☼ Arvo Volmer (alates 2004)

	Punktid
1. Mis riigi koosseisu kuulus Eesti Estonia teatri ehitamise ajal?	1 p 14
2. Mis asutuselt tuli taotleda luba teatri ehitamiseks?	1 p 15
3. Nimeta kaks viisi, kuidas saadi eesti rahvalt raha teatri ehitamiseks.	1 p 16
4. Mis aastal sai Estonia kutseliseks teatriks?	1 p 17
5. Miks oli teatrimajas vaja pidada kauplusi ja restorani?	1 p 18
6. Mis balletti etendati Estonias Teise maailmasõja ajal?	1 p 19
7. Kes Estonia lavastajatest on teatris kõige kauem töötanud?	1 p 20
8. Nimeta muusikalise lavateose žanr, mis oli 20. sajandi esimesel poolel rahva hulgas kõige populaarsem.	1 p 21
9. Kirjuta sünonüüm järgmistele tekstis esinevatele sõnadele:	
afišš – _____	0,5 p 22
laatsaret – _____	0,5 p 23
10. Mis ajakirjandusžanriga on selle teksti puhul tegemist? Tõmba õigele vastusele joon alla. Selle teksti puhul on tegemist	1 p 24
uudise,	
juhtkirja,	
intervjuu,	
arvamusega.	

1.2. ül eest punkte kokku:

1. osa eest punkte kokku:

RIIKLIK EKSAMI- JA KVALIFIKATSIOONIKESKUS
PÕHIKOOLI LÕPUEKSAM EESTI KEEL JA KIRJANDUS 2007